

Zprávy

VYHLÁŠENÍ EVROPSKÉHO PROSTORU VYSOKOŠKOLSKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ

Konference ministrů zemí Boloňského procesu v Budapešti a ve Vídni 11.–12. 3. 2010

V roce 1999 se sešli ministři odpovědní za vysoké školství ze 30 zemí Evropy – převážně zemí Evropské unie, dalších zemí Evropského hospodářského prostoru a Švýcarska a tehdejších kandidátských zemí EU, aby podepsali v Boloni deklaraci o vytvoření Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání (EHEA) – vizi, jak do roku 2010 společně reformovat systémy vysokého školství v jednotlivých zemích tak, aby byly čitelné, srovnatelné a hlavně propojitelné. Významným iniciátorem tohoto setkání byl francouzský ministr *Claude Allègre*, který viděl Evropu „jako orchestr“, v němž „někteří jeho členové hrají na buben, jiní na trumpetu a ještě další na piano nebo na housle.“¹ A konečným výsledkem snažení bude podle Allègra soulad – harmonie, ve které žádná země ani žádná vysoká škola neztratí svoji identitu. Setkání v Boloni tak nastartovalo jedinečnou spolupráci a reformy vysokoškolských systémů ve všech evropských zemích, největší od 70. let minulého století. Tato spolupráce vstoupila do povědomí jako **Boloňský proces** a stala se synonymem většiny změn, které v uplynulém desetiletí ve vysokém školství nastaly.

Ve dnech **11.–12. března 2010 se v Budapešti a ve Vídni** sešli ministři odpovědní za vysoké školství ze 47 zemí, aby vyhlásili **Evropský prostor vysokoškolského vzdělávání a aby vyhodnotili, zda a co se podařilo**. Zasedání začalo v Budapešti, v prostorách Budapeštského parlamentu. Hned na počátku konference byl jako 47. člen do rodiny Boloňských států přijat Kazachstán. Ministři, představitelé mezivládních organizací, zástupci mezinárodních nevládních uskupení a další delegáti vyslechli závěry expertního týmu, který se v uplynulých dvou letech zabýval hodnocením naplňování cílů a principů Boloňského procesu. Konsorcium hodnotitelů bylo vedeno představiteli CHEPS – Centra pro studii

um vysokoškolských politik při univerzitě v Twente. Kromě zástupců CHEPS na hodnocení spolupracovali odborníci z INCHER Kassel – Mezinárodního střediska pro výzkum vysokého školství a ECOTEC – Mezinárodního výzkumného, konzultačního a manažerského střediska pro poskytování služeb v rozvoji sociálních a ekonomických služeb. Dalekosáhlé změny v systémech vysokoškolského vzdělávání mají široký dopad do celé společnosti. Např. zaměstnavatelé si musí zvykat na nové studijní programy, jejichž dopad na trh práce bude možno hodnotit až v nadcházejícím období. Na otázku, do jaké míry se podařilo naplnit vizi Boloňského procesu a vytvoření společného a harmonizovaného prostoru vysokoškolského vzdělávání, hledali kromě výše zmíněného konsorcia odpovědi i zástupci Evropské asociace univerzit (EUA), kteří představili výsledky šetření *Trends VI (2010)*, Evropské unie studentů (ESU), Evropské asociace škol vyššího studia (EURASHE), Evropské sítě agentur zabezpečujících kvalitu (ENQA), Svazu evropských zaměstnavatelů (BusinessEurope) a Asociace evropských odborových svazů ve vzdělávání (EI). Svoji novou zprávu zaměřenou na dopady Boloňského procesu představila Eurydice, evropská síť v rámci struktur Evropské komise, která zprostředkovává informace a analýzy o vývoji vzdělávacích systémů. Ministři a vedoucí delegací ze všech 47 členských zemí se pak k jednotlivým tématům vyjadřovali během diskuse.

Hodnotit, jak se podařilo vizi Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání naplnit a do jaké míry byly splněny jednotlivé cíle, jak tyto cíle ovlivňují systém vzdělávání, trh práce či zda mají další dopady na společnost, ať již na národní nebo na evropské úrovni, je nesmírně obtížné. S vývojem Boloňského procesu se cíle postupně doladovaly, byly precizovány a teprve v nedávné minulosti začali vycházet „noví“ absolventi bakalářských a magisterských studijních programů. Od roku 2005 se snaží jednotlivé země vývoj hodnotit a vytvářet indikátory, shromažďovat vypovídající a pokud

¹ Discours de Claude Allègre au 40 anniversaire de la conférence des recteurs européens, Bordeaux, 20.–21. 5. 1999.

Foto: Eszter Gordon

možno srovnatelná data. Zatím v řadě oblastí takovéto indikátory nebyly definovány, data, která jednotlivé státy sbírají, jsou nekompatibilní a mnohdy oblast zájmu dostatečně nepokrývají. Proto do budoucna bude třeba dopracovat metodiku hodnocení, vyladit indikátory a shromažďovat data, na jejichž základě bude možné hodnocení dosažených výsledků či srovnání jednotlivých zemí provést.

Nezávislí experti i jednotlivé instituce a zájmové skupiny se shodli, že bylo dosaženo významného pokroku a zdůraznili obrovskou změnu, která se udála s vysokým školstvím zejména na kontinentální Evropě. Z téměř exkluzivně národních systémů vysokoškolského vzdělávání, které se lišily strukturou studia a jejichž studijní programy bylo obtížné porovnávat, se vytvořila platforma zemí Evropy a od letošního roku i Kazachstánu, které spolupracují, diskutují svůj budoucí rozvoj a reformy. Účastnickým státům se tak podařilo vytvořit systém národních systémů s významně harmonizovanou architekturou studia řešenou ve třech stupních – bakalářském, magisterském a doktorském, na konci minulého století ve většině zemí kontinentální Evropy nepoužívaný a spojovaný s UK či USA.

To, že přes všechny nedostatky a chyby bylo dosaženo nesporného pokroku, ústy svého ministra či vedoucího delegace vyjádřila i převážná většina zemí. Boloňský proces se dostal do fáze, kdy je třeba začít uvážlivě hodnotit, co se podařilo, přemýšlet, jak vylepšit to, co se plně nepovedlo, dotáhnout ty části reformy, které dosud nebyly v centru pozornosti a nejsou zatím implementovány. Krátce řečeno, půjde o každodenní tvrdou práci, zejména na vysokých školách. Jak uvedli ministři ve své závěrečné **Budapeštsko-vídeňské deklaraci**² přijaté na závěr konference dne 12. 3. 2010: „*I když bylo v zavádění boloňských reforem mnohého dosaženo, zprávy rovněž ukazují, že priority EHEA, jako strukturované studium a kurikulární reforma, zajišťování kvality, uznávání, mobilita a sociální aspekty, jsou zaváděny v různém stupni. Nedávné protesty v některých zemích, namířené částečně proti vývoji a opatřením, které s Boloňským procesem nesouvisí, nám připomněly, že některé z boloňských cílů a reforem nebyly náležitě zaváděny a vysvětlovány. Oceňujeme kritické hlasy, které zaznívají z řad akademiků*

² Deklarace, jejíž překlad zároveň otiskujeme, je zveřejněna na http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/2010_conference/documents/Budapest-Vienna_Declaration.pdf.

kých pracovníků a studentů, a budeme jim naslouchat. Bereme na vědomí, že jsou nezbytné úpravy a další práce na evropské, národní a zejména institucionální úrovni, do kterých se zapojí akademičtí pracovníci a studenti...“ Ministři slíbili zaměřit se na důslednou implementaci všech započatých kroků. V závěru deklarace se ministři přihlásili k veřejné odpovědnosti za vysoké školství a zavázali se, že „bez ohledu na současné ekonomické obtíže zajistí, aby vysokoškolské instituce měly potřebné zdroje v rámci stávajících a předvídatelných veřejných rozpočtů“.

Bezprostředně po zasedání evropských ministrů následovalo již druhé **Boloňské politické fórum**, na kterém se sešly delegace členských zemí Boloňského procesu se zástupci z mimoevropských zemí a různých institucí. Celkem se zúčastnily delegace ze 60 zemí a 11 mezinárodních organizací. Hlavními diskutovanými body byla mobilita učitelů i studentů, rovnováha mezi soutěží a spoluprací, sociální výzvy vysokého školství v globálním světě, vzdělání a výzkum. Bylo zdůrazněno, že mobilita by neměla ústít do odlivu „mozků“ z některých částí Evropy a světa, ale naopak by měla sloužit jejich pohybu/„cirkulaci“. Pro lepší spolupráci a vzájemné porozu-

mění země Boloňského procesu nabídly pomoc a experty těm zemím, které by o toto projevíly zájem. OECD bude v září 2010 pořádat konferenci zaměřenou na dopady krize do vysokého školství a způsoby, jakými k ní přistupují jednotlivé vlády a Evropská komise nabídla v roce 2011 pro evropské a mimoevropské zájemce uspořádat seminář na téma hodnocení kvality. Byla vytvořena síť kontaktních osob, která bude sloužit pro vyjednávání a šíření informací, spolupracovat se sekretariátem Boloňského procesu a zároveň připraví další setkání Boloňského politického fóra na úrovni ministrů, které se uskuteční v Budapešti v roce 2012. Fórum potvrdilo, že spolupráce „Boloňských“ zemí a zemí mimo EHEA je důležitou prioritou pro příští období Boloňského procesu.³

Věra Šiastná

³ Celý text Prohlášení Boloňského politického fóra i úplný seznam zúčastněných zemí a mezinárodních organizací je dostupný na http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/forum2010/Vienna_BPF_Statement.pdf;

Foto: Eszter Gordon